

Лідія БІЛІЧЕНКО,

orcid.org/0009-0000-9204-8295

магістр історії, випускник

Чорноморського національного університету ім. Петра Могили
(Миколаїв, Україна) bilichenkolidiia@gmail.com

ІНОЗЕМНІ КОНСУЛЬСТВА В ОДЕСІ (1941–1944 РР.)

У статті на основі періодичних видань із залученням сучасної вітчизняної історіографії досліджується діяльність німецьких та італійських консулів в Одесі у роки німецько-румунської окупації регіону періоду Другої світової війни (1941–1944). Виявлено, що до кінця жовтня 1941 р. Південь України був майже повністю окупований німецько-румунськими військами. 19 серпня 1941 р. внаслідок спеціального договору між німецькими та румунськими уповноваженими, підписаного в Тягині, всю територію між Бугом і Дністром було віддано румунській адміністрації, під назвою «Трансністрія». 29 вересня 1941 р. у Тирасполі склав присягу новообраний губернатор Трансністрії – професор Георгіе Алексіану. З'ясовано, що одразу зі встановленням румунської окупаційної влади в Одесі було засновано німецьке консульство, оскільки Третій Рейх був ключовим союзником Королівства Румунія у Другій світовій війні. Консулом було призначено Андерса. Генеральний консул Німеччини згадується у газеті «Молва» у зв'язку з відкриттям магазину для чиновників генерал-губернаторства. У 1942 р. в німецькому консульстві відбулися кадрові перестановки. Замість Андерса генеральним консулом Німеччини в Одесі було призначено Вернер Стефані. Встановлено, що окрім німецького консульства, у 1942 р. відкрилося й італійське консульство в Одесі. На початку березня 1942 р. до Одеси з Бухареста прибув представник консульства Італійського Королівства – сеньйор Мауріліо Копіні – для організації консульського пункту в м. Одесі. Представництво розташовалося на Миколаївському бульварі в будинку №5. Варто зазначити, що італійська колонія в Одесі налічувала близько 200 сімейств. Невдовзі було проведено реєстрацію італійських підданих. Згодом місцевими італійцями було відкрито автотранспортну контору, а також низку комерційних підприємств. Також адміністрація дирекції губернаторства Трансністрії повідомила муніципалітет, що генеральне консульство Італії в Одесі прийняло під свій захист усіх мешканців Одеси грецького походження. Організація курсів з вивчення італійської мови і культури була також одним із пріоритетів діяльності Італійського королівського бюро (пропагандистський підрозділ Генерального консульства Королівства Італія в Одесі). Загалом у ході дослідження було зроблено висновки, що основними напрямками діяльності консульств та консулів було відкриття комерційних підприємств, захист прав громадян італійського та німецького походження, участь у громадських та дипломатичних заходах, нагородження державними нагородами та медалями урядовців міста.

Ключові слова: консул, консульство, німецько-румунська окупація, Друга світова війна, Одеса, Третій Рейх, Німеччина, Італія, Вернер Стефані, Мауріліо Копіні.

Lidiia BILICHENKO,

orcid.org/0009-0000-9204-8295

Master of History, Graduate

Petro Mohyla Black Sea National University
(Mykolaiv, Ukraine) bilichenkolidiia@gmail.com

FOREIGN CONSULATES IN ODESSA (1941–1944)

The article, based on periodicals and with the involvement of modern domestic historiography, examines the activities of German and Italian consuls in Odessa during the German-Romanian occupation of the region during World War II (1941–1944). It was revealed that by the end of October 1941, the South of Ukraine was almost completely occupied by German-Romanian troops. On August 19, 1941, as a result of a special agreement between German and Romanian plenipotentiaries signed in Tyahyn, the entire territory between the Bug and the Dniester was given to the Romanian administration, under the name "Transnistria". On September 29, 1941, the newly elected governor of Transnistria, Professor Gheorghe Alexeanu, was sworn in in Tiraspol. It was found that immediately after the establishment of the Romanian occupation authorities, a German consulate was established in Odessa, since the Third Reich was a key ally of the Kingdom of Romania in World War II. Anders was appointed consul. The German consul general is mentioned in the newspaper "Molva" in connection with the opening of a store for officials of the general governorship. In 1942, personnel changes took place in the German consulate. Instead of Anders, Werner Stefani was appointed as the German consul general in Odessa. It was established that in addition to the German consulate, an Italian consulate was also

opened in Odessa in 1942. In early March 1942, a representative of the consulate of the Kingdom of Italy, Senor Maurilio Copini, arrived in Odessa from Bucharest to organize a consular post in Odessa. The representative office was located on Mykolaiv Boulevard in building No. 5. It is worth noting that the Italian colony in Odessa numbered about 200 families. Soon, the registration of Italian citizens was carried out. Later, local Italians opened a motor transport office, as well as a number of commercial enterprises. The administration of the Directorate of the Governorate of Transnistria also informed the municipality that the Consulate General of Italy in Odessa had taken under its protection all residents of Odessa of Greek origin. The organization of courses in the study of the Italian language and culture was also one of the priorities of the Italian Royal Bureau (the propaganda unit of the Consulate General of the Kingdom of Italy in Odessa). In general, the study concluded that the main areas of activity of the consulates and consuls were the opening of commercial enterprises, protection of the rights of citizens of Italian and German origin, participation in public and diplomatic events, and awarding state awards and medals to city officials.

Key words: consul, consulate, German-Romanian occupation, World War II, Odesa, Third Reich, Germany, Italy, Werner Stefani, Maurilio Copini.

Постановка проблеми. Консульська служба – це спеціалізований державний інститут зовнішніх зносин, що захищає за кордоном права та інтереси громадян та юридичних осіб своєї держави, а також сприяє розвитку торговельно-економічних та культурних зв'язків.

У наш час залишається взагалі недослідженою тема діяльності іноземних консульств (Німеччини, Румунії та Італії) в окупованих нацистськими та фашистськими військовими адміністраціями регіонах України.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що автор здійснив перше у вітчизняній історичній науці комплексне дослідження окупаційної консульської та дипломатичної політики Німеччини та Італії у підконтрольній Румунії Одесі в 1941–1944 рр. з використанням періодичних видань, що відкрилися відносно нещодавно, запропонував нові підходи до оцінки історичних подій, що коригують штампи і стереотипи, сформовані в період Радянського Союзу.

Аналіз досліджень. Серед вітчизняних сучасних дослідників, які безпосередньо досліджують тему діяльності італійського та німецького консульств можна виділити праці відомої миколаївської дослідниці Людмили Вовчук (Вовчук, 2025: 93–98; Вовчук, 2017: 13–23; Вовчук, 2018: 207–218; Вовчук, 2023: 13–14), яка досить ретельно займається і висвітленням іноземних консульств на території Одеси.

У монографії Ірини Матяш «Іноземні представництва в радянській Україні (1919–1991): протистояння і співпраця» (Матяш, 2020: 503) на підставі широкого кола історичних джерел (насамперед архівної інформації, що міститься в документах, які зберігаються в ЦДАВО України, ЦДАГО України, ГДА МЗС України, ГДА СБУ, зарубіжних архівах; періодики, спогадів українських та іноземних дипломатів) досліджено діяльність іноземних дипломатичних і консульських представництв в Українській СРР/УРСР в 1919–1991 рр.

У 2025 р. у Миколаєві виходить друком монографія Лідії Біліченко «Діяльність румунської окупаційної адміністрації в Одесі (1941–1944 рр.)» (Біліченко, 2025: 208), де вперше висвітлюється роль німецького та італійського консульств у культурному та громадському житті Одеси. Також, у монографії досліджується діяльність румунської окупаційної адміністрації в Одесі протягом 1941–1944 рр. У книзі було доведено, що діяльність Одеського муніципалітету сконцентрувалася, головним чином, на таких аспектах: реформування адміністративної гілки управління, відновлення економіки, реформування органів правопорядку, охорони здоров'я та освіти.

Мета статті – на основі періодичних видань 1941–1944 рр. із залученням історіографічного матеріалу дослідити діяльність німецького та італійського консульств на території Одеси у період Другої світової війни (1941–1944 рр.).

Виклад основного матеріалу. До кінця жовтня 1941 р. Південь України був майже повністю окупований німецько-румунськими військами. 19 серпня 1941 р. внаслідок спеціального договору між німецькими та румунськими уповноваженими, підписаного в Тягині, всю територію між Бугом і Дністром було віддано румунській адміністрації, під назвою «Трансністрія». 29 вересня 1941 р. у Тирасполі склав присягу новообраний губернатор Трансністрії – професор Георгіє Алексану. У своїй промові губернатор підкреслив, що «...Уряд Трансністрії ставить перед собою велике завдання своїми діями та працею досягти перемоги у військовій кампанії на Сході та відіграти вирішальну роль у новому будівництві...». Присяга завершилася принесенням подяки нацистському та фашистському вождям Німеччини та Італії.

За наказом новопризначеного губернатора, територія Трансністрії була розділена на 13 адміністративних повітів, які управлялися повітовими префектурами на чолі з головами адміністрацій – префектами. У містах, що входили до

складу Губернаторства Трансністрії, також були свої адміністративні органи – примарії. Після здобуття Одеси, як повідомляла газета «Самбірські новини», провідник румунської держави Антонеску видав декрет, яким включив Одесу з її околицями до Трансністрії та проголосив її столицею цілої губернії. Також Одеса була виділена в окремих муніципалітет. Примарія цього муніципалітету підпорядковувалася безпосередньо губернаторові. Генеральним примарем Одеського муніципалітету було призначено Германа Пинтю, а сенатори Володимир Кіореску й Елефтерія Сінікліу стали бурмістрами. Заступниками Генерального примаря було обрано В. К. Кіореску, Е. І. Сінікліу, К. В. Відрашку, проф. В. І. Кунверта, проф. Н. Н. Заєвлоші, а генеральним секретарем став А. К. Костінеску (Біліченко, 2025: 18-20).

Одразу зі встановленням румунської окупаційної влади в Одесі було засновано німецьке консульство, оскільки Третій Рейх був ключовим союзником Королівства Румунія у Другій світовій війні. Консулом було призначено Андерса. Генеральний консул Німеччини згадується у газеті «Молва» у зв'язку з відкриттям магазину для чиновників генерал-губернаторства (Открытие магазина для чиновников губернаторства, 1942: 3).

Однак у 1942 р. у німецькому консульстві відбулися кадрові перестановки. Замість Андерса генеральним консулом Німеччини в Одесі було призначено Вернер Стефані. Щодо біографії ново-призначеного консула, народився він у 1882 р. Був консульським секретарем при німецькому посольстві в Москві. Був Генеральним консулом Німеччини у Києві. З 21 березня 1924 по 1928 рр. працював у Києві на посаді консула. Згідно з даними

зведеної на нього, досі засекреченої справи за 1925 р., займався розвідувальною діяльністю в Києві та Одесі. Ці відомості доповнюють агентурні дані за 1926 р., що зберігались у відділі оперативного обліку КДБ. Останню виїзну візу отримав 14 лютого на термін до 14 березня 1928 р. Його змінив на посаді консула у Києві Рудольф Зоммер, а сам він виїхав до Туреччини, на посаду аташе німецького посольства з військових питань. З 1942 р. Вернер Стефані переїхав до Одеси і почав виконувати функції німецького консула (Білокінь, Електронний ресурс).

У травні 1942 р. на Садовій вулиці за № 12 при німецькому консульстві проводився запис робітників, які відправлялися до Німеччини на роботу. Вивезено було три групи – всього близько двох тисяч чоловік. Для цього знадобилося три склади поїздів. Від німецької ж залізниці в м. Одесі було ангажовано на роботу близько 100 осіб. Жінок приймали до 30 років, а чоловіків до 45 років. Умови праці – 6 марок за 8-годинний робочий день. На місці їм надавалася безкоштовна квартира в гуртожитку, їжа на 3 марки на день. Також вони мали право кошти із заробітку посылати своїм сім'ям (Из Одессы в Германию, 1942: 3).

31 березня 1943 р. у консульстві Німеччини в Одесі відома громадська діячка Румунії та Одеси віце-голова Ради Громадських і Соціальних справ Одеського Муніципалітету пані Лючія Пинтя (дружина очільника міста – прим. автора) та Директор Медико-Санітарного відділу Муніципалітету за невтомну роботу у справі соціального забезпечення міста, допомоги бідним та плідну соціально-гігієнічну діяльність були нагороджені орденами «Ерцайхен Дойтше фольксфлеге». Вру-

Рис. 1. Листівка 1941 року (Вікіпедія)

чав ордена генеральний консул Німеччини в Одесі пан Вернер Стефані. На урочистості були присутні: консул Німеччини Вернер Стефані з дружиною, представник німецької армії полковник Мейзінгер, майор Гей, пан Андерс – помічник консула (та за сумісництвом колишній консул – *прим. автора*), радник Губернаторства д-р Татаруну, сестра пані Пинті та увесь персонал консульства. Пан консул звернувся до пані Лючії Пинті та доктора Солканеску з привітанням, зазначивши їхню велику та плідну діяльність на благо населення міста. Після урочистості присутнім був запропонований чай з печивом (В германском генеральном консульстве, 1943: 1).

19 вересня 1943 р. Вернер Стефані в урочистій обстановці нагородив від імені фюрера орденом «Німецького орла» офіцерів та чиновників губернаторства Трансністрії, які протягом двох років тісно співпрацювали для зміцнення економічних зв'язків провінції між Дністром та Бугом. Урочистість була відкрита промовою пана Стефані (Торжество награждения орденом «Германского Орла» офицеров и чиновников, отличившихся в румыно-германском сотрудничестве в Транснистрии, 1943: 3).

У 1944 р., коли Трансністрія перейшла на воєнне становище, генеральний консул Стефані брав участь у заході з нагоди обрання військового керівника губернаторства (Торжество вступления в должность нового руководителя провинции между Днестром и Бугом, 1944: 1).

Після того як у 1944 р. Вернер Стефані залишив консульську посаду в Одесі, він був влаштований на роботу канцлером німецького посольства у Копенгагені, де відповідав за господарство

та касу. 1945 р. був заарештований британськими спецслужбами та помер у 1946 р. (Білокінь, Електронний ресурс).

Окрім німецького консульства, у 1942 р. відкрився й італійське консульство в Одесі. На початку березня 1942 р. до Одеси з Бухареста прибув представник консульства Італійського Королівства – сенйор Мауріліо Копіні – для організації консульського пункту в м. Одесі. Представництво розташувалося на Миколаївському бульварі в будинку №5. Будівля значно постраждала під час військових дій і особливо при відступі більшовиків. На кінець 1942 р. Інженерно-Технічна Дирекція Муніципалітету закінчила відновлювальні роботи в другому і третьому поверхах цієї будівлі. Були зроблені обробні та ліпні роботи. Загальна вартість ремонтно-відновних робіт становила 30 тисяч марок (Ремонт здания Итальянского Консульства, 1942: 3).

Варто зазначити, що італійська колонія в Одесі налічувала близько 200 сімейств. Невдовзі було проведено реєстрацію італійських підданих. Згодом місцевими італійцями було відкрито автотransпортну контору, а також низку комерційних підприємств (Открытие итальянского консульства, 1942: 4).

Також адміністрація дирекції губернаторства Трансністрії повідомила муніципалітет, що генеральне консульство Італії в Одесі прийняло під свій захист усіх мешканців Одеси грецького походження (Покровительство Италии грекам, 1942: 5).

Організація курсів з вивчення італійської мови і культури була одним із пріоритетів діяльності Італійського королівського бюро (пропагандист-

Рис. 2. «Консул Великого Рейху Вернер Стефані покладає вінок на могилу героїв». Фото з «Одеської газети». 5 червня 1943 р.

Джерело: https://viknaodessa.od.ua/old-photo/?park_shevchenko_1941_1944

ський підрозділ Генерального консульства Королівства Італія в Одесі). У травні 1942 р. в місцевій пресі був оприлюднений анонс «циклу лекцій з курсу вступу до вивчення італійської культури та мови» з метою «попереднього ознайомлення» з «основними етапами розвитку італійської культури, котрі привели її до сучасного розквіту» – для тих, хто бажав вивчити сучасну італійську мову, історію, літературу і мистецтво Італії (Batsak, 2024: 92-111).

Функціонували німецьке та італійське консульства до квітня 1944 р., коли Одеса була звільнена

від румунсько-німецьких окупантів (Біліченко, 2020: 78-95).

Висновки. Таким чином, протягом 1941–1944 рр. в Одесі були відкриті та діяли німецьке та італійське консульства, країни яких були союзниками Румунії у Другій світовій війні. Основними напрямками діяльності консульств та консулів було відкриття комерційних підприємств, захист прав громадян італійського та німецького походження, участь у громадських та дипломатичних заходах, нагородження державними нагородами та медалями урядовців міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біліченко Л. Діяльність Одеського муніципалітету Транснестрії (1941–1944 рр.). Старожитності Лукомор'я. 2020. № 2. С. 78-95. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2020.2.25>.
2. Біліченко Л. Діяльність румунської окупаційної адміністрації в Одесі (1941-1944 рр.): Моногр. Миколаїв: Іліон. 2025. 208 с.
3. Білокінь С. Німецьке консульство. Персональний сайт історика України. URL:<https://www.sbilokin.name/Personalia/Ernst/Culture/GermanConsulat.html>
4. В германском генеральном консульстве торжество награждения г-жи Люция Пынтя и доктора Солканеску. *Молва*. 1943. №100 (02 апреля). С. 1.
5. Вовчук Л. Вбивство італійського віце-консула в Одесі (на матеріалах радянської преси 1927–1928 рр.). Причорномор'я: історико-правовий, мовний, етнокультурний та релігійний виміри : збірник наукових праць. Вип. 10 / відп. ред. М. І. Михайлуца ; упоряд.: О. Дзинглюк, К. Поткіна. Одеса : Олді+. 2025. С. 93-98.
6. Вовчук Л. Німецькі дипломати в Києві (1918-1938 рр.). В: Dymczyk, R., Krywoszeja, I., Morawiec, N. (red.). *Rozdroża. Europa Środkowa i Wschodnia w historii i historiach historyków*. Vol. IV. Częstochowa-Humań-Poznań. 2017. pp. 13–23.
7. Вовчук Л. Німецькі дипломати в Україні (1918–1938 рр.): просопографічний портрет. В: Верстюк В. (ред.). Україна та Німеччина: міждержавні відносини. Чернівці: Сіверський центр післядипломної освіти. 2018. С. 207–218.
8. Вовчук Л. Німецьке консульство у Харкові (1923-1937 рр.). *Ольвійський форум – 2023: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин: глобальні виклики та регіональний аспект*. Миколаїв: Видавництво ЧНУ ім. Петра Могили. 2023. С. 13-14.
9. Из Одессы в Германию. *Одесская газета*. 1942. №76 (07 мая). С. 3.
10. Матяш І. Іноземні представництва в радянській Україні (1919–1991): протистояння і співпраця. Київ: Інститут історії України НАН України. 2020. 503 с.
11. Открытие итальянского консульства. *Одесская газета*. 1942. №53 (17 марта). С. 4.
12. Открытие магазина для чиновников губернаторства. *Молва*. 1942. №3 (03 декабря). С. 3.
13. Покровительство Италии грекам. *Одесская газета*. 1942. №218 (18 октября). С. 5.
14. Ремонт здания Итальянского Консульства. *Молва*. 1942. №15 (17 декабря). С. 3.
15. Торжество вступления в должность нового руководителя провинции между Днестром и Бугом. *Одесская газета*. 1944. №31 (08 февраля). С. 1.
16. Торжество награждения орденом «Германского Орла» офицеров и чиновников, отличившихся в румыно-германском сотрудничестве в Транснестрии. *Одесская газета*. 1943. №217 (19 сентября). С. 3.
17. Batsak, K. "Italian Culture and Art Representations in Odessa under the Policy of Romanization Conditions (1941–1944)". *Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*. 2024. №139. pp. 92–111. doi: 10.31318/2522-4190.2024.139.301123.

REFERENCES

1. Bilichenko L. (2020) Diialnist Odeskoho munitsypalitetu Transnistrii (1941–1944 rr.) [Activities of the Odessa Municipality of Transnistria (1941–1944)]. *Starozhytnosti Lukomoria*. No 2. pp. 78-95. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2020.2.25>. [in Ukrainian].
2. Bilichenko L. (2025) Diialnist rumunskoi okupatsiinoi administratsii v Odesi (1941-1944 rr.): [Activities of the Romanian occupation administration in Odessa (1941-1944)] Monohr. Mykolaiv: Ilion. 208 p. [in Ukrainian].
3. Bilokin S. Nimetske konsulstvo [German Consulate]. Personalnyi sait istoryka Ukrainy. URL:<https://www.sbilokin.name/Personalia/Ernst/Culture/GermanConsulat.html> [in Ukrainian].
4. V germanskom generalnom konsulstve torzhestvo nagrzhdeniya g-zhi Lyuchiya Pyintya i doktora Solkanesku [At the German Consulate General, the award ceremony for Mrs. Lucia Pântea and Dr. Solcanescu]. *Molva*. 1943. No 100 (02 aprelya). p. 1. [in Russian].
5. Vovchuk L. (2025) Vbyvstvo italiiskoho vitse-konsula v Odesi (na materialakh radianskoï presy 1927–1928 rr.) [The murder of the Italian vice-consul in Odessa (based on materials from the Soviet press of 1927–1928)]. *Prychornomoria*:

istoryko-pravovyi, movnyi, etnokulturnyi ta relihiyni vymiry : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 10 / vidp. red. M. I. Mykhailutsa ; uporiad.: O. Dzyhliuk, K. Potkina. Odesa : Oldi+. pp. 93-98. [in Ukrainian].

6. Vovchuk L. (2017) Nimetski dyplomaty v Kyievi (1918-1938 rr.) [German diplomats in Kyiv (1918-1938)]. V: Dymczyk, R., Krywoszeja, I., Morawiec, N. (red.). Rozdroża. Europa Środkowa i Wschodnia w historii i historiach historyków. Vol. IV. Częstochowa-Humań-Poznań. pp. 13–23. [in Ukrainian].

7. Vovchuk L. (2018) Nimetski dyplomaty v Ukraini (1918–1938 rr.): prosopohrafichnyi portret [German diplomats in Ukraine (1918–1938): a prosopographic portrait]. V: Verstiuk V. (red.). Ukraina ta Nimechchyna: mizhderzhavni vidnosyny. Chernihiv: Siverskyi tsentr pisliadyplomnoi osvity. pp. 207–218. [in Ukrainian].

8. Vovchuk L. (2023) Nimetske konsulstvo u Kharkovi (1923-1937 rr.) [German Consulate in Kharkiv (1923-1937)]. Olviyskyi forum – 2023: stratehii krain Prychornomorskoho rehionu v heopolitychnomu prostori. Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn: hlobalni vyklyky ta rehionalnyi aspekt. Mykolaiv: Vydavnytstvo ChNU im. Petra Mohyly. pp. 13-14. [in Ukrainian].

9. Iz Odessy v Germaniyu [From Odessa to Germany]. *Odesskaya gazeta*. 1942. No 76 (07 maya). p. 3. [in Russian].

10. Matiash I. (2020) Inozemni predstavnytstva v radianskii Ukraini (1919–1991): protystoiannia i spivpratsia [Foreign Missions in Soviet Ukraine (1919–1991): Confrontation and Cooperation]. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. 503 p. [in Ukrainian].

11. Otkrytie italyanskogo konsulstva [Opening of the Italian consulate]. *Odesskaya gazeta*. 1942. No 53 (17 marta). P. 4. [in Russian].

12. Otkrytie magazina dlya chinovnikov gubernatorstva [Opening of a store for governorate officials]. *Molva*. 1942. No 3 (03 dekabrya). p. 3. [in Russian].

13. Pokrovitelstvo Italii grekam [Italy's patronage of the Greeks]. *Odesskaya gazeta*. 1942. No 218 (18 oktyabrya). p. 5. [in Russian].

14. Remont zdaniya Italiyanskogo Konsulstva [Renovation of the Italian Consulate building]. *Molva*. 1942. No 15 (17 dekabrya). p. 3. [in Russian].

15. Torzhestvo vstupleniya v dolzhnost novogo rukovoditelya provintsii mezhd Dnestrom i Bugom [Ceremony of inauguration of the new head of the province between the Dniester and the Bug]. *Odesskaya gazeta*. 1944. No 31 (08 fevralya). p. 1. [in Russian].

16. Torzhestvo nagrazhdeniya ordenomv «Germanskogo Orla» ofitserov i chi– novnikov, otlichivshihsya v rumyino-germanskom sotrudnichestve v Transnistrii [Ceremony of awarding the Order of the German Eagle to officers and officials who distinguished themselves in Romanian-German cooperation in Transnistria]. *Odesskaya gazeta*. 1943. No 217 (19 sentyabrya). p. 3. [in Russian].

17. Batsak, K. "Italian Culture and Art Representations in Odesa under the Policy of Romanization Conditions (1941–1944)". Scientific herald of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. 2024. №139. pp. 92–111. doi: 10.31318/2522-4190.2024.139.301123.

Дата першого надходження статті до видання: 03.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

